

PERSOONLIJK

Zijne Excellentie
de Minister van Economische Zaken,
Bezuidenhout 30,
's-Gravenhage

Overeenkomstig mijn toezegging doe ik U hierbij een eerste schets toekomen van een notitie betreffende een Nederlands initiatief ten aanzien van de onderontwikkelde landen. Gezien het in eerste instantie politieke karakter van het stuk, doe ik het U toekomen zonder dat nog enig ambtelijk overleg heeft plaats gehad: het heeft geen zin dit te openen, indien U niet in beginsel gevoelt voor een stap als hier aangeduid. Wel heb ik, overeenkomstig ons gesprek, gelegenheid gehad met Minister Mansholt over deze aangelegenheid te spreken en aan deze daarom eveneens een exemplaar toegezonden. Gaarne zou ik Uw toestemming hebben om, indien U met het beginsel van de gedachte kunt instemmen, een afschrift te zenden aan een aantal hoofdamttenaren van de ministeries van Economische en van Buitenlandse Zaken alsmede van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening en van Financiën. Gaarne ontvang ik nadere aanwijzingen ten aanzien van de door U meest gewenste geachte gedragslijn.

(J. Tinbergen)

124

D/T
Vos

2 Juni

PERSONEEL

Kijne Excellentie
de Minister van Economische Zaken,
Boskruisweg 30,
1-a-Gravenhage

Overeenkomstig mijn toezegging doe ik U hierbij
een eerste achtere toekomen van een notitie betreffende een
Nederlands initiatief ten aanzien van de onderontwikkelde
landen. Gezien het in eerste instantie politieke karakter van
het stuk, doe ik het U toekomen zonder dat nog enig ambtelijk
overleg heeft plaats gehad; het heeft geen zin dit te openen,
indien U niet in beginsel gevoelt voor een stap als hier aan-
geduid. Wel heb ik, overeenkomstig ons gesprek, gelegenheid
gehad met Minister Mansholt over deze aangelegenheid te spre-
ken en aan deze daaronder eveneens een exemplaar toegezonden. Geens-
zins ik Uw toestemming hebben om, indien U met het beginsel
van de gedachte kunt instemmen, een etude te laten aan
een aantal hoofdbesturen van de minister van Economische
en van Nederlandse Zaken alsmede van Landbouw, Visserij en
Voedselvoorziening en van Financien. Gaarne ontvang ik nadere
aanwijzingen ten aanzien van de door U meest gewenste gezichte-
punten.

(J. Tinbergen)

Nederland en de onderontwikkelde landen

1. Het vraagstuk van de onderontwikkelde landen wordt geleidelijk een van de belangrijkste waarvoor de wereld zich geplaatst ziet. Het volgt thans in belangrijkheid reeds onmiddellijk op het vraagstuk van oorlog en vrede en is er bovendien nauw mee verbonden, omdat het lot van de onderontwikkelde landen daarbij een punt van grote betekenis uitmaakt. Materieel is weliswaar het verschijnsel van de lage levensstandaard die deze landen vertonen in vergelijking tot die van andere landen niet zo verschillend van wat gedurende vele decennia, om niet te zeggen eeuwen, het geval was: deze verschillen bestaan reeds lang. In de laatste tijd is er echter een neiging tot steeds verdere divergentie, omdat aan de ene kant de hoog-ontwikkelde landen zich sneller gaan ontwikkelen en er aan de andere kant in verschillende minder ontwikkelde landen een zekere stagnatie optreedt. En vooral politiek ligt het vraagstuk veel slechter dan voorheen. De algemene nationale bewustwording en het toenemende verkeer maken de tegenstellingen steeds duidelijker, die bovendien begrijpelijkerwijze door de communistische propaganda worden beklemtoond.

In West-Europa heeft het vraagstuk nog een speciale vorm; het gaat daarbij voornamelijk om Italië, dat na een aanvankelijke stabilisatie thans opnieuw, door zijn eigenschap van onderontwikkeld te zijn in een bijzonder moeilijke positie begint te komen. Onder de druk van de omstandigheden is men ten langen leste op grotere schaal in het zuiden gaan investeren, waardoor nu echter, ondanks de orthodoxe financiële politiek die men ettelijke jaren heeft gevoerd, opnieuw tekorten op de betalingsbalans zijn ontstaan die welhaast onvermijdelijk zijn.

Wanneer in het hiernavolgende een poging wordt gedaan om een bijdrage te leveren in de richting van een oplossing van bedoeld vraagstuk, dan geschiedt dat niet slechts op grond van het inzicht dat de toestand voor de onderontwikkelde gebieden zeer moeilijk is. Het geschiedt evenzeer uit de overtuiging dat het belang der ontwikkelde landen op den duur daarmee verbonden is. Deze laatste dreigen steeds meer in een politiek isolement te geraken en men zou van de noodzaak ener verzekering tegen ongevallen kunnen spreken.

2. Er bestaat vrijwel overeenstemming van inzicht bij alle betrokken deskundigen, dat de enige mogelijkheid om aan de divergentie der levensstandaarden een halt toe te roepen en deze tot een convergentie om te buigen ligt in belangrijke investeringen in en technische en bedrijfseconomische opvoeding van de betrokken landen. Daarnaast is er sprake van een bevolkingsvraagstuk, hetgeen reeds in sommige dezer landen wordt ingezien. Tracht

men zich een denkbeeld te vormen van de omvang van de noodzakelijke middelen, dan blijkt het dat, wil men inderdaad binnen afzienbare termijn iets bereiken, het gaat om bedragen van de orde van grootte van \$ 5 - 10 mld per jaar. Wat op dit moment wordt gedaan, wordt geschat op een omvang van \$ 2 mld per jaar. Opheffing van dit investeringstekort door de onderontwikkelde gebieden zelf is uitgesloten; evenzeer de overbrugging door particuliere investeringen alleen. Het gaat hier in belangrijke mate om investeringen die geen onmiddellijk in geld te realiseren rendement zullen opleveren. Het kan zelfs betwijfeld worden of de vorm van leningen door internationale lichamen te verstrekken aan nationale regeringen de meest doelmatige vorm is. Waarschijnlijk is een aanmerkelijk logischer oplossing het $\hat{a}$ fonds perdu verstrekken via een internationaal budget van een aanmerkelijk deel der benodigde bedragen. Dit zou betekenen dat voor geruime tijd een overdracht van middelen van meer ontwikkelde naar minder ontwikkelde gebieden zou plaats vinden. De analogie met de wijze waarop de afzonderlijke landen het sociale vraagstuk hebben behandeld dringt zich hier op: ook daar overdracht van middelen van de economisch sterkeren naar de economisch zwakkeren. Er is alle aanleiding deze in de binnenlandse politiek aanvaarde gedachte ook toe te passen in de buitenlandse politiek. De tegenstellingen tussen de landen zijn krasser dan die binnen de landen. De verdeling van de gemiddelde inkomens per land is aanmerkelijk ongelijker dan de verdeling van de inkomens binnen één land. Bovendien is het zeer de vraag of de verschillen tussen de inkomens der landen aan verschillen in bekwaamheid e.d. kunnen worden toegeschreven, zoals t.a.v. de inkomensverschillen binnen één land voor een belangrijk gedeelte geldt. Kunstmatige belemmeringen in de beweging van mensen en kapitalen spelen hier waarschijnlijk een veel grotere rol.

Wil het Westen ook maar enigermate de politieke leiding behouden, dan zal het moeten tonen dat het zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van de vrije wereld ernstig neemt. De grote gedachte van het Marshall-plan moet opnieuw in toepassing worden gebracht. Terwijl de communisten omvangrijke programma's hebben ter verhoging van de levensstandaard van de landen die onder hun politieke zeggingschap geraken, ontbreekt een enigszins grootse conceptie die daarmee te vergelijken is in het Westen grotendeels. Men heeft er eerder de neiging om achter de eisen van de onderontwikkelde landen aan te lopen dan te trachten de eisen van de tijd vooruit te begrijpen.

3. De tegenwerping wordt vaak gehoord, dat eigenlijk het knelpunt bij dit gehele proces niet ligt bij de bereidheid van de Westerse landen om investeringsmid-

delen ter beschikking te stellen, doch in het feit dat in de onderontwikkelde landen zelf ofwel de programma's ontbreken of in het bijzonder ook de mensen die bij de uitvoering nodig zijn; met name de mensen op een middelbaar technisch, administratief en commercieel niveau. Voor degenen voor wie de ontwikkeling dezer landen inderdaad het eigenlijke doel is, kan echter uit de hier aangehaalde feiten slechts de conclusie getrokken worden dat dus activiteiten op het gebied van de planning en de vorming nodig zijn, die opnieuw geld kosten en dat dus ook daar het knelpunt wel degelijk mede dat der financiële middelen is. Een kleine illustratie dat het vaak slechts rechtstreeks om de middelen gaat is het feit, dat de bijdrage van Nederland aan UNICEF (het "Kinderfonds" der UN) in internationaal verband te laag geacht wordt. Er zijn meerdere voorbeelden aan te halen. De voorbeelden hebben uiteraard niet slechts op Nederland betrekking.

4. Het hierboven kort in de herinnering geroepen vraagstuk is na enkele aanvankelijke acties in een bijzonder moeilijke fase gekomen door de geringe medewerking van de Verenigde Staten aan SUNFED. Het is toe te juichen dat de Nederlandse delegatie in de UN deze houding niet heeft gesteund, doch integendeel getracht heeft verzoenerd op te treden en een positieve weg in te slaan. Deze positieve weg moet verder vervolgd worden. De Regering zal hier uiteraard slechts kunnen handelen indien zij weet, dat er ook in het Nederlandse volk krachten aanwezig zijn die dit streven steunen en daarvoor pleiten. In dit verband mag er op gewezen worden dat naar het voorbeeld van de volksinzameling in Noorwegen in Nederland twee soortgelijke initiatieven, onderling nog enigszins verschillend, in uitvoering zijn. Er behoeft niet aan getwijfeld te worden dat grote groepen van de Nederlandse bevolking niet alleen de Regering zullen begrijpen indien zij verdere stappen doet, doch binnenkort van de Regering zullen vragen deze stappen te doen. De grote bedragen die van alle zijden bijeengebracht zijn ter gelegenheid van de rampen in 1953 zijn er een aanwijzing voor, dat vele zich deze bedragen willen getroosten als er slechts een initiatief wordt genomen dat van fantasie getuigt.

5. Waar het om gaat is dat niet slechts woorden doch daden en daden met een zekere minimum omvang nodig zijn om het noodzakelijke proces in gang te zetten. Om de gedachten te bepalen wordt hier gesteld, dat Nederland bereid moet zijn een bedrag van de orde van f 100 mln per jaar, voorlopig voor drie jaar, beschikbaar te stellen voor de hierboven beschreven doeleinden; hieraan bekendheid moet geven en besprekingen moet voeren

met een aantal andere Westerse landen teneinde te geraken tot soortgelijke stappen aldaar. Het bedrag zou ofwel beschikbaar gesteld kunnen worden voor SUNFED ofwel gedeeltelijk voor SUNFED en gedeeltelijk voor andere instellingen, waaronder b.v. het zojuist genoemde UNICEF. Dit betekent dus dat SUNFED aanmerkelijk groter zou worden opgezet dan aanvankelijk is besloten. Een gedeelte zou binnen Europa aangewend kunnen worden, waarover in par. 6 nog enkele nadere suggesties worden gedaan. Het bedrag zou eventueel gedeeltelijk kunnen worden gebonden aan een besteding binnen de groep van landen die het ter beschikking stellen. Een iets andere vorm, die vrijwel op hetzelfde zou neerkomen, zou zijn dat een gedeelte van het bedrag beschikbaar gesteld zou kunnen worden in de vorm van surplus-voorraden.

Het vraagstuk van de surplus-voorraden kan namelijk, zoals nadere bestudering aantoont, slechts een zinvolle en uitvoerbare oplossing vinden, indien de koopkracht van de onderontwikkelde landen wordt verhoogd. Iedere andere vorm van het "spuien" van deze voorraden levert grote organisatiemoeilijkheden op. Ofschoon dus het bovenstaande niet in de eerste plaats gedacht is als een oplossing voor het vraagstuk van de surplus-voorraden van landbouwproducten, is het niettemin zo dat dit vraagstuk moeilijk op een andere wijze opgelost kan worden (en overigens dan nog slechts gedeeltelijk) dan langs de weg hierboven aangegeven.

Het is niet uitgesloten en zelfs niet onwaarschijnlijk dat de ontwikkelde landen binnen afzienbare tijd het investeringsproces in onderontwikkelde landen zeer goed zullen kunnen gebruiken ter ondersteuning van hun conjunctuur. Er zijn tekenen van stagnatie in de particuliere investeringen, die slechts daarom niet opvalt omdat de publieke investeringen nog zeer hoog zijn.

6. Toepassing van de hierboven aangegeven denkbeelden is niet slechts op wereldschaal noodzakelijk, doch evenzeer binnen de kring der West-Europese landen en het zou zeker van gebrek aan gevoel voor proporties getuigen, indien men niet een gedeelte van het beschikbare bedrag in die zin zou aanwenden. De argumenten onder 1. en 2. aangevoerd, zijn voor een gedeelte ook toepasbaar op het vraagstuk van de ontwikkeling van Zuid-Italië. Ten aanzien van de Europese samenwerking geldt ook, dat indien men hier zijn verantwoordelijkheid wil inzien en een politiek wil uitstippelen die enigermate van visie getuigt, het nodig zal zijn dat het vraagstuk van de ontwikkeling van Zuid-Italië gezien wordt als een "urgent internationaal vraagstuk van investeringen". Met deze termen is het ook gekwalificeerd in het rapport van de conjunctuur-deskundigen, die einde April 1954 door de O.E.E.C. te Parijs zijn samengebracht.

Er is ook een zeker verband met de Europese integratie-politiek in het algemeen. Men mag stellen dat ook de integratie van Europa, waarvan op den duur de positie van ons werelddeel afhankelijk zal blijken, in een impasse verkeert. Het merendeel der in de laatste jaren genomen initiatieven is vastgelopen. Ten aanzien van de enige geïntegreerde sector, die van de kolen en het staal, tekenen zich ernstige vraagstukken af. Het besef dringt door dat de toekomst van de kolensector zeer weinig expansie belooft en dat die van de staalsector zeer afhankelijk is van de algemene investeringsbedrijvigheid in en buiten Europa, welke deze sector zelf niet in de hand heeft. De strategische beslissingen ten aanzien van de investeringen liggen precies in de hiervoor aangeduide omgeving. Ook om deze reden moet initiatief ten aanzien van de internationale investeringen een der belangrijkste instrumenten van economisch beleid zijn.

Te overwegen ware binnen de O.E.E.C. opnieuw besprekingen te openen over het stichten van een gemeenschappelijk orgaan, het Europese Ontwikkelingsfonds, waarvan de functies zouden kunnen zijn:

- a. het bijeenbrengen van financiële middelen;
- b. het aanwijzen van prioriteiten betreffende de uitvoering van ontwikkelingsprojecten in de aangesloten landen;
- c. het toewijzen van middelen;
- d. toezicht op de besteding der middelen.

Als Nederlandse bijdrage ware een gedeelte van het bedrag van f 100 mln, hierboven genoemd, b.v. f 20 mln aan te bieden.

7. Samenvattend wordt derhalve voorgesteld dat Nederland de impasses ten aanzien van het vraagstuk der onderontwikkelde landen en van de Europese integratie tracht te doorbreken door zijn bereidheid te verklaren een voor zijn doen aanzienlijk bedrag ter beschikking te stellen, onder het beding dat andere ontwikkelde landen dit voorbeeld volgen en dit bedrag gedeeltelijk ter beschikking van SUNFED stellen, gedeeltelijk ter beschikking van een te stichten Europees Fonds, en/onderhandelingen openen betreffende de te verkrijgen contra-prestaties der onderontwikkelde gebieden. Deze zouden kunnen liggen in een gedeeltelijke besteding der bedragen in de landen van herkomst en, voor wat de Europese landen betreft, in tariefconcessies. Daarnaast moet aan het bedrag echter ook het karakter van een verzekeringspremie worden toegekend.

/dat Nederland

